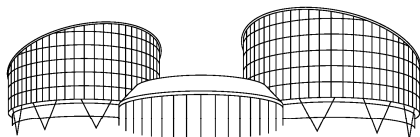

Tradus și revizuit de IER (<http://ier.gov.ro/>)

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

MARILENA-CARMEN POPA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 1814/11)

HOTĂRÂRE

Art. 6 (penal) • Proces echitabil • Casarea hotărârii de achitare fără ascultarea unui martor de către instanța de recurs pe baza importanței decisive date unei expertize • Aprecierea nemijlocită a probei cu martor de către instanța de recurs neimpusă de cerințele unui proces echitabil • Reclamantă care a avut posibilitatea de a pune concluzii pe fondul cauzei în fața instanței de recurs • Apărare neprejudiciată de schimbarea de către instanța de recurs a încadrării juridice din infracțiune în formă continuată în aceeași infracțiune dar în formă simplă

Strasbourg

18 februarie 2020

DEFINITIVĂ

07.09.2020

*Hotărârea a rămas definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Poate suferi modificări de formă.*

În cauza Marilena-Carmen Popa împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Jon Fridrik Kjølbro, *președinte*,

Iulia Antoanella Motoc,

Carlo Ranzoni,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Georges Ravarani,

Jolien Schukking,

Péter Paczolay, *judecători*,

și Andrea Tamietti, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 14 ianuarie 2020,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 1814/11, îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, doamna Marilena-Carmen Popa („reclamanta”), a sesizat Curtea la 15 decembrie 2010, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamanta a fost reprezentată de doamna I.M. Peter, avocată în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe al României.

3. Reclamanta a susținut, în temeiul art. 6 din Convenție, că procesul penal îndreptat împotriva sa a fost inechitabil deoarece, pe de o parte, nu a fost ascultată în mod corespunzător de instanță având în vedere casarea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a achitării sale și schimbarea încadrării juridice dată faptei sale și deoarece, pe de altă parte, instanța sus-menționată a casat achitarea sa fără o apreciere nemijlocită a probelor relevante pe care s-a bazat. Reclamanta a susținut, de asemenea, că, stabilind o durată de 3 ani ca termen de încercare, instanțele naționale au încălcat art. 7 din Convenție în sensul că i-au aplicat o pedeapsă mai severă decât cea prevăzută de lege.

4. La 18 septembrie 2015, capetele de cerere sus-menționate au fost comunicate Guvernului, iar celelalte capete de cerere au fost declarate inadmisibile în temeiul art. 54 § 3 din Regulamentul Curții.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Reclamanta s-a născut în 1960 și locuiește în București.

6. Până la 10 septembrie 2010, reclamanta a exercitat profesia de notar în București.

7. La 28 noiembrie 2003, reclamanta a autentificat un contract de vânzare-cumpărare a unui teren, încheiat între două societăți, și anume vânzătorul S.C. V. S.R.L., reprezentat de C.E., și cumpărătorul S.C. O.E. S.R.L., reprezentat de S.M.

8. La 1 iulie 2005, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – D.I.I.C.O.T. (denumit în continuare „Parchetul”) a dispus trimiterea în judecată a reclamantei pentru infracțiunea de fals intelectual în formă continuată și a trimis dosarul la Curtea de Apel București (denumită în continuare „curtea de apel”). Parchetul a expus că, în perioada 31 ianuarie 2003–9 februarie 2004, reclamanta, în calitate de notar public, a falsificat mai multe contracte de vânzare-cumpărare separate. În special, a autentificat o serie de contracte, inclusiv contractul de vânzare-cumpărare din 28 noiembrie 2003, deși semnatarii nu au fost prezenți.

A. Judecata în fond

9. În cursul procesului, curtea de apel a ascultat mărturia reclamantei, care a fost asistată de un avocat. De asemenea, a ascultat mărturiile a 39 de martori, inclusiv C.E.

10. C.E. a declarat în fața instanței că nu a fost prezentă la notariat la data de 28 noiembrie 2003 pentru perfectarea contractului de vânzare-cumpărare și că semnătura de pe contract aparține unei alte persoane. De asemenea, a declarat că nu cunoaște niciun aspect cu privire la activitatea desfășurată de societatea S.C. V. S.R.L.

11. La 9 iulie 2008, curtea de apel a dispus achitarea reclamantei, în baza probelor aflate la dosar, inclusiv un raport de constatare tehnico-științifică întocmit la 28 iunie 2005 cu privire la veridicitatea semnăturilor din contractul din 28 noiembrie 2003. Instanța a reținut următoarele:

„Martora C.E., asociat și administrator la S.C. V. S.R.L. și reprezentant al societății, astfel cum se menționează în contractul din 28 noiembrie 2003 [...], a declarat că nu cunoaște niciun aspect cu privire la activitatea desfășurată de societatea V. și că nu a semnat contractul în cauză. Declarația sa este confirmată și de concluziile raportului de constatare tehnico-științifică din 28 iunie 2005, care confirmă faptul că semnăturile de pe contract nu îi aparțin.

[...]

În ceea ce privește contractul de vânzare-cumpărare din 28 noiembrie 2003, potrivit parchetului, martora C.E. nu a fost niciodată prezentă la notariat pentru semnarea contractelor, iar semnătura nu îi aparține, [fapt dovedit] de raportul de constatare tehnico-științifică. [...] C.E. a declarat în fața instanței că documentele care i-au fost prezentate, adică declarații, specimene de semnătură și certificat fiscal, «[nu au fost] semnate de [ea], ci de fiica [sa] C.L.»

De asemenea, C.E. nu a recunoscut semnătura de pe declarația pe care a dat-o la parchet.”

12. Instanța a reținut următoarele:

„În această situație, instanța nu poate să rețină existența elementului material al infracțiunii [...], atâta timp cât concluzia din raportul de expertiză nu este confirmată și de o altă probă care să răstoarne susținerea inculpatei, în sensul că C.E. a fost prezentă la notariat la data de 28 noiembrie 2003 pentru perfectarea contractului de vânzare - cumpărare.”

13. Împotriva acestei sentințe penale, procurorul a formulat recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție („Înalta Curte”).

B. Judecata în recurs

14. În ședința din 28 mai 2010 în fața Înaltei Curți, avocatul reclamantei a pus concluzii orale și a prezentat înscrisuri justificative suplimentare. Nu a ridicat nicio excepție preliminară și nici nu a solicitat prezentarea de probe suplimentare în cauză.

15. La aceeași dată, Înalta Curte a ascultat apărările reclamantei. În declarația sa, reclamanta a reiterat faptul că toate contractele în cauză au fost semnate de părțile contractante în prezența sa. Instanța nu a audiat niciun martor.

16. În decizia definitivă din 29 iunie 2010, Înalta Curte a admis recursul declarat de parchet, a casat hotărârea instanței inferioare și a rejudecat cauza pe fond. A schimbat încadrarea juridică dată faptei imputate reclamantei și a condamnat-o pentru săvârșirea unei singure infracțiuni de fals intelectual, respectiv falsificarea contractului din 28 noiembrie 2003. În consecință, instanța a condamnat-o pe reclamantă la 6 luni închisoare, dar a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei, fixând un termen de încercare de 3 ani.

17. Instanța a reținut următoarele:

„La rândul său, martora C.E., a declarat că nu cunoaște nici un aspect cu privire la activitatea desfășurată de societatea V. și că nu a semnat contractul în cauză.

Declarația sa este confirmată și de concluziile raportului de constatare tehnico-științifică din 28 iunie 2005, care confirmă faptul că semnăturile de pe contract nu îi aparțin.

[...]

Instanța de fond a motivat că nu poate să rețină existența elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 289 C. pen., atâta timp cât concluzia din raportul de expertiză nu este confirmată și de o altă probă care să răstoarne susținerea inculpatei, în sensul că C.E. a fost prezentă la notariat la data de 28 noiembrie 2003 pentru perfectarea contractului de vânzare - cumpărare.”

18. Instanța a reținut următoarele:

„Ori tocmai martora C.E. a declarat că nu cunoaște niciun aspect cu privire la activitatea desfășurată de societatea V. și că nu a semnat contractul în cauză. Mai mult, aspect de ordin științific ce înlătură orice dubiu ce ar putea plana în cauză, și ce nu a fost operant în celelalte situații, unde nu s-au efectuat astfel de expertize, declarația sa este confirmată și de concluziile raportului de constatare tehnico-științifică din 28 iunie 2005 [...] care confirmă faptul că semnăturile de pe contract nu îi aparțin.”

19. Instanța a mai reținut că, reclamanta fiind de condamnat pentru un singur act material de falsificare, va opera schimbarea de încadrare juridică din infracțiune în formă continuată în aceeași infracțiune dar în formă simplă.

20. Printr-o încheiere din 15 iulie 2010, același complet de judecători ai Înaltei Curți a decis din oficiu îndreptarea unor erori materiale strecurate în decizia definitivă din 29 iunie 2010. Dar nu a examinat sau modificat termenul de încercare aplicat reclamantei.

C. Contestația în anulare

21. La 2 iulie 2010, reclamanta a formulat contestație în anulare împotriva deciziei definitive din 29 iunie 2010. Aceasta a susținut că instanța de recurs a casat soluția de achitare pronunțată de instanța de fond și a schimbat încadrarea juridică dată faptei imputate și a condamnat-o fără a-i permite să își exprime opinia cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei imputate și fără a o audia în mod nemijlocit. Mai mult, instanța de recurs i-a stabilit un termen de încercare greșit – mai lung decât cel reglementat de lege, de cel mult 2 ani și 6 luni.

22. Printr-o decizie din 16 noiembrie 2010, Înalta Curte, într-un complet de judecată diferit de cel care a pronunțat decizia definitivă din 29 iunie 2010 (a se vedea supra, pct. 16-19), a respins ca inadmisibilă contestația în anulare formulată de reclamantă. S-a reținut că reclamanta a fost audiată de instanță și că declarația sa nu a fost cenzurată în niciun fel. În plus, reprezentantul legal ales al reclamantei a depus doar înscrisuri justificative suplimentare la dosarul cauzei. Instanța nu a examinat în mod explicit argumentul reclamantei privind termenul de încercare aplicat acesteia.

D. Alte informații relevante

23. La 10 septembrie 2010, Ministerul Justiției a emis un ordin de excludere a reclamantei din profesia de notar în urma condamnării sale.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

A. Legislația relevantă

24. Dispozițiile din vechiul Cod de procedură penală, în vigoare la vremea respectivă, prevedeau următoarele:

Art. 195

„Erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural se îndreaptă de [...] instanța de judecată care a întocmit actul, la cererea celui interesat ori din oficiu.

În vederea îndreptării erorii, părțile pot fi chemate spre a da lămuriri.”

Art. 334

„Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau eventuala amânare a judecății, pentru a-și pregăti apărarea.”

Art. 385¹⁴

[...]

„Cu ocazia judecării recursului, instanța este obligată să procedeze la ascultarea inculpatului prezent [...] atunci când acesta nu a fost ascultat la instanțele de fond și apel, precum și atunci când aceste instanțe nu au pronunțat împotriva inculpatului o hotărâre de condamnare.

[...]”

Art. 385¹⁶

„Când instanța de recurs casează hotărârea și reține cauza spre rejudecare [...], se pronunță prin decizie și asupra probelor ce urmează a fi administrate, fixând termen pentru rejudecare. La termenul fixat pentru rejudecare, instanța este obligată să procedeze la ascultarea inculpatului prezent [...] atunci când acesta nu a fost ascultat la instanțele de fond și apel, precum și atunci când aceste instanțe nu au pronunțat împotriva inculpatului o hotărâre de condamnare.

[...]”

Art. 386

„Împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri:

- a) când procedura de citare a părții pentru termenul la care s-a judecat cauza de către instanța de recurs nu a fost îndeplinită conform legii;
- b) când partea dovedește că la termenul la care s-a judecat cauza de către instanța de recurs a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a încunoștința instanța despre această împiedicare;
- c) când instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unei cauze de încetare a procesului penal din cele prevăzute în art. 10 lit. f)-i), cu privire la care existau probe în dosar;
- d) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă;
- e) când, la judecarea recursului sau la rejudecarea cauzei de către instanța de recurs, inculpatul prezent nu a fost ascultat, iar ascultarea acestuia este obligatorie potrivit art. 385¹⁴ alin. 11 ori art. 385¹⁶ alin. 1.”

25. Cu privire la suspendarea condiționată a executării pedepsei, vechiul Cod penal prevede următoarele:

Art. 81

„Instanța poate dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei pe o anumită durată, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- a) pedeapsa aplicată este închisoarea de cel mult 3 ani sau amendă [...];
- b) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii de 6 luni [...];
- c) se apreciază că scopul pedepsei poate fi atins chiar fără executarea acesteia.

Suspendarea condiționată a executării pedepsei nu atrage suspendarea executării măsurilor de siguranță și a obligațiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare.

Suspendarea condiționată a executării pedepsei trebuie motivată.”

Art. 82

„Durata suspendării condiționate a executării pedepsei constituie termen de încercare pentru condamnat și se compune din cuantumul pedepsei închisorii aplicate, la care se adaugă un interval de timp de 2 ani.” [...]

Art. 83

„Dacă în cursul termenului de încercare cel condamnat a săvârșit din nou o infracțiune, pentru care s-a pronunțat o condamnare definitivă chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea condiționată, dispunând executarea în întregime a pedepsei, care nu se contopește cu pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune.

[...]”

Art. 86

„Dacă condamnatul nu a săvârșit din nou o infracțiune înăuntrul termenului de încercare și nici nu s-a pronunțat revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei [...], el este reabilitat de drept.”

B. Practica judiciară relevantă

26. Guvernul a prezentat două decizii ale Înaltei Curți, pronunțate la 20 iunie 2008 și 2 mai 2012.

27. În decizia din 20 iunie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a menținut o încheiere pronunțată din oficiu de o instanță inferioară pentru a îndrepta o eroare materială evidentă privind durata termenului de încercare aplicat unei persoane condamnate. Înalta Curte a reținut că termenul de încercare era prevăzut de lege, instanța fiind doar obligată să stabilească durata acestuia. Întrucât instanța inferioară, din eroare, nu a calculat corect durata termenului de încercare, a acționat în mod legal îndreptând din oficiu eroarea.

28. În decizia din 2 mai 2012, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat printre altele că, în sensul legii, erorile materiale sunt exclusiv acele greșeli care nu privesc conținutul actului, respectiv înțelesul celor cuprinse în actul procedural. Eroarea este evidentă atunci când aceasta rezultă fără dubiu, certitudinea ei fiind manifestă, fără a fi necesară dovedirea ei prin prezentarea de probe sau stabilirea ei ca urmare a unor deliberări și exprimări a unor convingeri.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 DIN CONVENȚIE

29. Reclamanta s-a plâns de caracterul inechitabil al procesului penal îndreptat împotriva sa. Aceasta a invocat art. 6 din Convenție, care, în măsura relevantă, prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

[...]

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

[...]

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzații și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzații;

[...]”

A. Cu privire la admisibilitate

30. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Constată, de asemenea, că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Reclamanta

31. Reclamanta a recunoscut că a avut posibilitatea să își expună cauza direct în fața instanței de recurs. Cu toate acestea, a susținut că procesul penal îndreptat împotriva sa a fost inechitabil deoarece instanța de recurs nu a ascultat declarația nemijlocită a martorei C.E. și nu a dispus întocmirea unui nou raport de expertiză în cauză. Raportul de expertiză pe care s-a bazat condamnarea sa a fost, de fapt, întocmit de un expert care lucra pentru Ministerul de Interne, nu de un expert grafolog, motiv de îngrijorare cu privire la fiabilitatea și obiectivitatea acestuia.

32. Reîncadrând infracțiunea pentru care a fost inculpată fără a-i da posibilitatea de a prezenta observații privind acest aspect, instanța de recurs i-a negat dreptul de a-și pregăti apărarea în mod corespunzător. În plus, instanța de recurs și-a ignorat propria practică în această privință.

(b) Guvernul

33. Guvernul a susținut că reclamanta a fost audiată de instanța de recurs la 28 mai 2010. În plus, a contestat capătul de cerere potrivit căruia procesul penal îndreptat împotriva reclamantei ar fi fost inechitabil deoarece instanța de recurs nu a ascultat în mod nemijlocit declarațiile anumitor martori. Problema examinată de instanțele naționale în cauza sa a constituit-o valoarea probatorie a raportului de expertiză disponibil, în care se concluzionase că semnăturile de pe contractul de vânzare-cumpărare din 28 noiembrie 2003 nu îi aparțin lui C.E. Înalta Curte a confirmat achitarea reclamantei cu privire la celelalte fapte pe care se susținea că le-ar fi comis, bazându-se în principal pe faptul că în raportul de expertiză nu s-a stabilit că martorii nu au fost prezenți la data semnării celorlalte contracte. În consecință, proba determinantă împotriva sa a fost raportul de expertiză, nu declarația unui martor.

34. Guvernul a recunoscut că instanța de recurs nu a ascultat argumentele reclamantei cu privire la schimbarea încadrării juridice a infracțiunii. Totuși, a susținut că acest lucru nu a fost necesar. Schimbarea încadrării juridice a infracțiunii – din fals intelectual în formă continuată în fals intelectual în formă simplă – a avut legătură cu un element inerent acuzației inițiale formulate împotriva sa. Din fazele inițiale ale procesului, reclamanta cunoștea toate faptele de natură penală pentru care a fost inculpată și conștientiza că instanțele naționale ar fi putut să o declare vinovată fie de una dintre ele, fie de toate. În concluziile sale în fața instanței de recurs, aceasta s-a referit la toate contractele despre care se susținea că ar fi fost încheiate în absența semnatarilor. Prin urmare, putea să prevadă că ar fi putut fi condamnată pentru oricare dintre faptele care au constituit forma continuată a infracțiunii pentru care a fost inculpată și care constituiau ele însele infracțiune. În consecință, apărarea sa nu a fost afectată de schimbarea încadrării juridice deoarece toate infracțiunile pentru care fusese inculpată au fost identice. Faptul că instanța de recurs nu a mai considerat că infracțiunea este una în formă continuată a fost o consecință naturală a condamnării sale pentru o singură faptă ilicită.

2. Motivarea Curții**(a) Principii generale**

35. Curtea observă că, recent, în *Július Þór Sigurþórsson împotriva Islandei* (nr. 38797/17, 16 iulie 2019), a enunțat principiile din jurisprudența sa privind împrejurările referitoare la condamnarea unui inculpat de către o instanță de recurs după ce acesta fusese achitat de o instanță inferioară, fără ca instanța de recurs să fi ascultat în mod direct declarațiile acestuia și ale martorilor. Punctele relevante din hotărârea *Július Þór Sigurþórsson* au următorul conținut:

„30. Curtea reiterează că deși art. 6 din Convenție garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu prevede norme cu privire la admisibilitatea probelor sau la modul

în care acestea ar trebui apreciate, care sunt așadar în principal aspecte ce trebuie reglementate de legislația națională și de instanțele naționale [a se vedea, între altele, *García Ruiz împotriva Spaniei* (MC), nr. 30544/96, pct. 28, 21 ianuarie 1999; *Kashlev împotriva Estoniei*, nr. 22574/08, pct. 40, 26 aprilie 2016; și *Lazu împotriva Republicii Moldova*, nr. 46182/08, pct. 34, 5 iulie 2016]. În plus, nu este de competența Curții să examineze erori de fapt sau de drept prezumtiv comise de o instanță națională decât în cazul în care și în măsura în care este posibil ca acestea să fi încălcat drepturi și libertăți protejate de Convenție. Pentru a stabili dacă procesul a fost echitabil, Curtea nu acționează în calitate de instanță de al patrulea grad, care hotărăște dacă probele au fost obținute în mod nelegal în raport cu legislația națională, dacă sunt admisibile sau dacă reclamantul este vinovat. Aceste chestiuni, în conformitate cu principiul subsidiarității, sunt de competența instanțelor naționale. Nu este indicat pentru Curte să hotărască dacă probele disponibile erau suficiente pentru condamnarea reclamantului și, astfel, să substituie aprecierii realizate de instanțele naționale propria apreciere a faptelor și a probelor. Singura preocupare a Curții este să examineze dacă procesul s-a desfășurat în mod echitabil și dacă, într-o anumită cauză, acesta a fost compatibil cu Convenția, luând în considerare, de asemenea, circumstanțele specifice, natura și complexitatea cauzei [*Murtazaliyeva împotriva Rusiei* (MC), nr. 36658/05, pct. 149, 18 decembrie 2018].

31. În ceea ce privește obiectul prezentei cauze, Curtea observă pentru început că reclamantul s-a plâns, în raport cu dreptul general la un proces echitabil prevăzut la art. 6 § 1 din Convenție, că Curtea Supremă a re-apreciat mărturiile depuse fără să asculte personal fie pe reclamant, fie pe martori. Cât despre aceștia din urmă, nu s-a făcut nicio trimitere la dreptul de a audia martori în temeiul art. 6 § 3 lit. d) din Convenție. Totodată, Guvernul și-a concentrat argumentele asupra art. 6 § 1. În ceea ce o privește, Curtea nu consideră necesar să examineze din oficiu niciunul din capetele de cerere în temeiul art. 6 § 3 lit. d) întrucât cererea nu are ca obiect dreptul de a audia martorii «în aceleași condiții» ca acuzarea, ci mai degrabă sfera de aplicare a dreptului general la un «proces echitabil» prevăzut la art. 6 § 1. Astfel, Curtea consideră că acest capăt de cerere poate fi soluționat în mod corespunzător în temeiul acestei dispoziții (a se vedea *Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, nr. 44671/98, pct. 29, 15 iulie 2003).

32. Curtea reiterează că modul de aplicare a art. 6 § 1 în privința proceselor ulterioare apelului, inclusiv la instanțele supreme, depinde de caracteristicile speciale ale proceselor în discuție; este necesar să se țină seama în ansamblu de sistemul procesual în ordinea juridică națională și de rolul instanței speciale în cadrul acesteia (a se vedea, printre altele, *Botten împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 39; *Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, citată anterior, pct. 30; și *Lazu împotriva Republicii Moldova*, citată anterior, pct. 33). Procedura de încuviințare a apelului și procesul având ca obiect numai chestiuni de drept, spre deosebire de chestiuni de fapt, pot fi în conformitate cu cerințele art. 6 § 1, chiar dacă apelantului nu i s-a acordat posibilitatea de a fi ascultat personal de către instanța de apel.

33. În plus, chiar dacă instanța de apel are competența de a examina atât chestiuni de drept, cât și chestiuni de fapt, art. 6 § 1 nu impune întotdeauna o audiere sau, în cazul în care are loc o audiere, ca inculpatul să fie prezent personal și să se adreseze direct instanței (a se vedea, printre altele, *Botten împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 39; și *Sigurþór Arnarsson împotriva Islandei*, citată anterior, pct. 30). De asemenea, este posibil ca inculpatul să fi renunțat fără echivoc la dreptul său de a participa la ședința de judecată în apel (a se vedea, printre altele, *Kashlev împotriva Estoniei*, citată anterior, pct. 51). Cu toate acestea, Curtea a hotărât că, în cazul în care o instanță de apel este sesizată să examineze o cauză în fapt și în drept și să realizeze o apreciere completă a chestiunii vinovăției sau nevinovăției reclamantului, aceasta nu poate, ca un aspect ce ține de dreptul la un proces echitabil, să soluționeze în mod corespunzător aceste

probleme fără o apreciere nemijlocită a mărturiei depuse personal de către un inculpat care susține că nu a comis fapta care constituie pretinsa infracțiune (a se vedea *Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, 27 iunie 2000, cu trimitere la *Ekbatani împotriva Suediei*, 26 mai 1988, pct. 32, seria A nr. 134; a se vedea, de asemenea, *Dondarini împotriva San Marino*, nr. 50545/99, pct. 27, 6 iulie 2004). În acest scop, există o legătură strânsă cu jurisprudența consacrată a Curții, în sensul că, la pronunțarea unei hotărâri privind temeinicia unei acuzații în materie penală, inculpatul ar trebui, ca regulă generală, să fie ascultat de instanța care îl condamnă (a se vedea, printre altele, *Sándor Lajos Kiss împotriva Ungariei*, nr. 26958/05, pct. 22, 29 septembrie 2009).

34. Este adevărat, astfel cum a subliniat Guvernul, că Curtea a statuat că faptul că o instanță de apel este competentă să desființeze soluția de achitare pronunțată de o instanță inferioară fără citirea inculpatului și fără ascultarea personală a acestuia sau a martorilor nu încalcă în sine garanțiile procesului echitabil prevăzute la art. 6 § 1 (a se vedea *Botten împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 48).

35. Însă jurisprudența Curții demonstrează totodată, în concordanță cu abordarea generală a Curții deja descrisă (a se vedea supra, pct. 33), că, dacă instanța de apel are competența de a examina din nou situația de fapt fie în raport cu vinovăția, fie în raport cu condamnarea, sau cu ambele, dreptul la un proces echitabil în conformitate cu art. 6 § 1, în funcție de circumstanțele speciale ale cauzei, poate să împiedice instanța de apel să condamne un inculpat care a fost deja achitat de instanța inferioară. Luând în considerare miza cauzei pentru inculpat, întrebarea generală ar fi aceea dacă instanța de apel ar putea, «ca un aspect ce ține de dreptul la un proces echitabil, să soluționeze în mod corespunzător aceste probleme fără o apreciere nemijlocită a mărturiei» depuse personal de către inculpat (a se vedea *Botten împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 52).

36. De asemenea, jurisprudența Curții cu privire la această chestiune, atunci când este privită în ansamblu și în contextul său, face deosebirea între cauzele în care o instanță de apel care a desființat o soluție de achitare fără să asculte ea însăși declarațiile orale pe care s-a întemeiat achitarea nu doar că avea competența de a examina chestiunile de fapt ca și chestiunile de drept, ci și de a realiza efectiv o nouă examinare a situației de fapt, și cauzele în care instanța de apel nu a făcut decât să nu fie de acord cu instanța inferioară cu privire la interpretarea legii și/sau aplicarea acesteia în raport cu situația de fapt stabilită, chiar dacă avea și competență în privința situației de fapt. De exemplu, în cauza *Igual Coll împotriva Spaniei*, nr. 37496/04, pct. 36, 10 martie 2008, Curtea a considerat că instanța de apel nu doar că a dat o interpretare juridică diferită sau a făcut o altă aplicare a legii privind situația de fapt deja stabilită pe fond, ci a reexaminat situația de fapt dincolo de considerente pur legale (a se vedea, de asemenea, *Spînu împotriva României*, nr. 32030/02, pct. 55-59, 29 aprilie 2008; *Andreescu împotriva României*, nr. 19452/02, pct. 65-70, 8 iunie 2010; *Almenara Alvarez împotriva Spaniei*, nr. 16096/08, 25 octombrie 2011). În mod similar, în *Marcos Barrios împotriva Spaniei*, nr. 17122/07, pct. 40-41, 21 septembrie 2010, Curtea a reținut că instanța de apel s-a pronunțat cu privire la o chestiune de fapt, și anume credibilitatea unui martor, modificând astfel situația de fapt stabilită în primă instanță și adoptând o nouă poziție cu privire la fapte care erau decisive pentru stabilirea vinovăției reclamantului (a se vedea, de asemenea, *García Hernández împotriva Spaniei*, nr. 15256/07, pct. 33-34, 16 noiembrie 2010).

37. În schimb, în *Bazo González împotriva Spaniei*, nr. 30643/04, 16 decembrie 2008, Curtea a constatat că nu a fost încălcat art. 6 § 1, cu motivarea că aspectele pe care instanța de apel a fost sesizată să le examineze în vederea condamnării reclamantului aveau un caracter predominant juridic, aceasta afirmând în mod expres în hotărârea sa

că nu este competentă să efectueze o nouă apreciere a probelor; dimpotrivă, nu a făcut decât o interpretare juridică diferită de cea a instanței inferioare (*a contrario Sigurbór Arnarsson împotriva Islandei*, citată anterior, pct. 34; și *Mihaiu împotriva României*, nr. 43512/02, pct. 38, 4 noiembrie 2008, în care Curtea a subliniat caracterul predominant factual al problemelor). La o concluzie similară s-a ajuns în *Keskinen și Veljekset Keskinen Oy împotriva Finlandei*, nr. 34721/09, 5 iunie 2012. Cu toate acestea, astfel cum a explicat Curtea în *Suuripää împotriva Finlandei*, nr. 43151/02, pct. 44, 12 ianuarie 2010, aici este necesar să se țină seama că «situația de fapt și interpretarea juridică pot fi interconectate într-o măsură în care este greu să se facă separarea acestora».

38. În fine, dacă aprecierea directă a probelor este considerată necesară din motivele explicate mai sus, instanța de apel are obligația de a lua măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamantul nu a fost prezent în ședință, nu a solicitat să se adreseze instanței ori nu s-a opus, prin intermediul avocatului său, pronunțării unei noi hotărâri (a se vedea *Botten împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 53; și *Sigurbór Arnarsson împotriva Islandei*, citată anterior, pct. 38). În secundar, instanța de apel trebuie să se limiteze la casarea soluției de achitare pronunțate de instanța inferioară și la retrimiteră cauzei spre rejudecare.”

(b) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

36. În prezenta cauză, Curtea reține că Înalta Curte, desființând soluția de achitare a instanței de fond, a pronunțat o hotărâre cu privire la acuzația în materie penală îndreptată împotriva reclamantei, a schimbat încadrarea juridică a infracțiunii pentru care fusese inculpată – din infracțiune în formă continuată în aceeași infracțiune dar în formă simplă – și a condamnat-o.

37. Curtea constată că părțile nu contestă faptul că instanța de recurs nu i-a atras în mod explicit reclamantei atenția că are intenția de a casa hotărârea pronunțată de instanța inferioară și de a reexamina fondul acuzațiilor îndreptate împotriva sa; nu a stabilit un termen pentru o nouă ședință în cauză după ce a casat hotărârea instanței inferioare; nu i-a permis să pună concluzii cu privire la problema schimbării încadrării juridice a infracțiunii imputate; și nu a examinat martori.

38. Cu toate acestea, Curtea observă că reclamanta a fost asistată de un avocat ales și că a fost prezentă la ședințele instanței de fond. De asemenea, reclamanta și martorii relevanți, inclusiv C.E., au fost ascultați (supra, a se vedea pct. 9 și 10). Nu se contestă faptul că apărarea a fost în măsură să adreseze întrebări martorului în fața instanței de fond.

39. Curtea constată, de asemenea, că, după achitarea reclamantei de către instanța de fond, parchetul a formulat recurs la Înalta Curte (a se vedea supra, pct. 13). Reclamanta nu a susținut că ea și avocatul său nu au avut cunoștință de conținutul recursului formulat de parchet sau că nici ea, nici avocatul nu au fost citați să se prezinte la ședințele desfășurate de Înalta Curte în această cauză. Nu s-a susținut nici că reclamanta, ea însăși absolventă de studii de drept și notar practicant, a fost împiedicată să solicite consultanță juridică privind natura procesului în fața Înaltei Curți sau privind posibila soluție a acestuia, inclusiv posibilitatea ca soluția de achitare pronunțată de instanța de

fond să fie casată și reclamanta să fie condamnată de Înalta Curte, astfel cum a solicitat procurorul (a se vedea *mutatis mutandis*, *Kashlev împotriva Estoniei*, nr. 22574/08, pct. 45, 26 aprilie 2016; *Chiper împotriva României*, nr. 22036/10, pct. 61, 27 iunie 2017).

40. De asemenea, Curtea amintește că reclamanta a recunoscut că, în ședința din 28 mai 2010 în fața Înaltei Curți, a prezentat argumentele sale cu privire la fondul cauzei și la infracțiunile inițiale care i-au fost imputate. În plus, instanța i-a oferit reclamantei posibilitatea de a adăuga probe la dosarul cauzei (a se vedea supra, pct. 14-15).

41. În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Înalta Curte a desființat soluția de achitare fără o apreciere directă a probelor pe care se bazase, Curtea constată că, atunci când a condamnat-o pe reclamantă pentru fals intelectual în formă simplă, instanța de recurs a citat raportul de expertiză disponibil, pe care l-a putut administra în mod direct, precum și mărturia martorei C.E. (a se vedea supra, pct. 17-18). Curtea constată, de asemenea, că instanța de recurs nu a audiat-o în mod direct pe martora C.E., a cărei declarație a fost luată în considerare și de instanța de fond la pronunțarea hotărârii.

42. Prin urmare, problema care se ridică pentru Curte este dacă, în aceste condiții, Înalta Curte, în cadrul unui proces echitabil, putea să examineze în mod corespunzător aspectele supuse spre soluționare fără o apreciere directă a declarației date personal de C.E. (a se vedea *Július Pór Sigurþórsson*, citată anterior, pct. 39).

43. În această privință, Curtea observă că instanța de recurs nu a reinterpretat situația de fapt stabilită de instanța de fond și nu a dat o conotație diferită faptelor reclamantei sau declarației martorei C.E., nici nu a redus sau nu a sporit semnificativ valoarea probatorie a mărturiei acesteia din urmă (a se compara și contrasta cu *Mischie împotriva României*, nr. 50224/07, pct. 35-38, 16 septembrie 2014; și *Július Pór Sigurþórsson*, citată anterior, pct. 39 și 42). În plus, la fel ca instanța de fond, instanța de recurs a considerat că declarația lui C.E. nu este o bază suficientă pentru condamnarea reclamantei. Singura chestiune în care instanța de recurs nu a fost de acord cu motivarea instanței de fond a fost importanța care putea fi atribuită valorii probatorii a raportului de expertiză disponibil pentru a se pronunța cu privire la problema vinovăției reclamantei. Spre deosebire de instanța de fond, Înalta Curte a considerat că documentul în litigiu putea, el singur, să risipească orice îndoială care putea exista în cauză în legătură cu vinovăția reclamantei (a se vedea supra, pct. 18). Instanța de recurs a explicat, de asemenea, de ce a adoptat o poziție diferită de cea instanței de fond expunând motive care, deși succinte, nu par să fie arbitrare sau vădit nerezonabile, și anume că raportul de expertiză în discuție era un fapt științific incontestabil. În această privință, Curtea amintește că instanțele naționale sunt cele mai în măsură să aprecieze credibilitatea martorilor și relevanța probelor pentru chestiunile care fac obiectul cauzei (a se vedea, printre multe alte hotărâri, *Karpenko împotriva*

Rusiei, nr. 5605/04, pct. 80, 13 martie 2012; și *Kashlev*, citată anterior, pct. 48).

44. Curtea constată că reclamanta și-a exprimat îndoiala cu privire la imparțialitatea raportului de expertiză în discuție deoarece acesta a fost întocmit de un expert care lucra pentru Ministerul de Interne. Cu toate acestea, Curtea amintește că reclamanta nu a invocat niciun argument care să indice vreo legătură, ierarhică sau de altă natură, între expertul în discuție și judecătorii și procurorii care au examinat cauza sau între expertul în discuție și orice altă persoană implicată în proces. Prin urmare, în prezenta cauză, Curtea nu observă niciun element care ar putea pune sub semnul întrebării fie independența experților desemnați, fie fiabilitatea concluziilor.

45. În aceste condiții, Curtea nu este convinsă că, în cazul reclamantei, cerințele unui proces echitabil au necesitat o nouă audiere a lui C.E. ca martor și că, prin urmare, Înalta Curte avea obligația de a lua măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamanta nu a solicitat o nouă ascultare a martorului (a se contrasta cu *Lazu împotriva Republicii Moldova*, nr. 46182/08, pct. 42, 5 iulie 2016). În acest context, Curtea consideră relevant faptul că fiabilitatea și credibilitatea martorei C.E. nu a fost contestată la nivelul celor două instanțe și că transcrierile declarației sale au fost puse la dispoziția judecătorilor care au examinat recursul [a se vedea *mutatis mutandis* și în legătură cu o modificare a completului care judeca procesul în cursul judecății, *Famulyak împotriva Ucrainei* (dec.), nr. 30180/11, pct. 35 și 40-47, 2 mai 2019]. De asemenea, reclamanta nu a solicitat depunerea de probe suplimentare la dosarul cauzei, deși i s-a oferit această posibilitate de către instanța de recurs (a se vedea supra, pct. 40 *in fine*). Dacă ar fi procedat astfel, în temeiul dreptului intern relevant, Înalta Curte ar fi fost obligată să motiveze eventuala decizie de respingere a unei astfel de cereri (a se vedea *Chiper*, citată anterior, pct. 66).

46. Având în vedere cele de mai sus, în special faptul că instanța de recurs a ascultat declarația reclamantei cu privire la fondul cauzei și că dezacordul dintre instanța de fond și cea de recurs privea mai degrabă importanța care putea fi atribuită valorii probatorii a raportului de expertiză, nu fiabilitatea și credibilitatea martorei C.E. ca atare, Curtea consideră că prezenta cauză se poate diferenția de alte cauze în care instanțele naționale de recurs i-au condamnat pe inculpați după ce fuseseră achitați de instanțele inferioare, fără audierea nemijlocită a acestora sau fără verificarea declarațiilor martorilor considerate relevante pentru condamnarea inculpaților (a se compara și contrasta cu, printre alte autorități, *Constantinescu împotriva României*, nr. 28871/95, pct. 58, 27 iunie 2000; *Popa și Tănăsescu împotriva României*, nr. 19946/04, pct. 49, 10 aprilie 2012; *Găitânaru împotriva României*, nr. 26082/05, pct. 32, 26 iunie 2012; *Mischie*, citată anterior, pct. 35-38; și *Július Þór Sigurþórsson*, citată anterior, pct. 42).

47. În fine, în măsura în care reclamanta s-a plâns că Înalta Curte a schimbat încadrarea juridică dată faptei imputate și a condamnat-o fără a-i

permite să își exprime opinia cu privire la acest aspect, Curtea constată că infracțiunea de fals intelectual în formă simplă pentru care a fost condamnată reclamanta a fost un element inerent infracțiunii de fals intelectual în formă continuată imputate inițial (a se contrasta cu *Adrian Constantin împotriva României*, nr. 21175/03, pct. 23-25, 12 aprilie 2011). Prin urmare, reclamanta știa acest lucru încă de la începutul procesului și a fost în măsură în cursul procesului penal îndreptat împotriva sa să își exprime opinia și să prezinte observații și probe în apărarea sa cu privire la fiecare infracțiune de fals intelectual de care a fost acuzată.

48. În aceste condiții, Curtea consideră că reclamanta trebuie să fi fost pe deplin conștientă de posibilitatea ca, în contextul mai puțin grav al infracțiunii de fals intelectual în formă simplă, oricare dintre instanțele naționale să o declare vinovată de infracțiunea menționată și să o condamne la pedeapsa corespunzătoare.

49. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, în circumstanțele prezentei cauze, nu a fost încălcat art. 6 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 7 DIN CONVENȚIE

50. Reclamanta s-a plâns că instanțele naționale au condamnat-o la o pedeapsă mai severă decât cea prevăzută de lege. Aceasta a invocat art. 7 din Convenție, care prevede:

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național și internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.”

A. Argumentele părților

1. Guvernul

51. Guvernul a recunoscut că, având în vedere durata pedepsei închisorii aplicate reclamantei, instanța de recurs a comis o eroare evidentă stabilind la 3 ani, în loc de 2 ani și 6 luni, termenul de încercare în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei. Însă reclamanta nu a epuizat căile de atac interne disponibile. În special, aceasta nu a solicitat instanței îndreptarea acestei erori evidente în temeiul art. 195 din vechiul Cod de procedură penală. Instanța de recurs a îndreptat din oficiu mai multe erori materiale strecurate în dispozitivul hotărârii, dar a omis eroarea privind termenul de încercare.

52. Prezenta cauză trebuia să fie diferențiată de cauzele în care Curtea a hotărât că, în cazul în care sunt disponibile mai multe căi de atac potențial

eficiente, reclamantul este obligat să epuizeze o singură astfel de cale de atac. Contestația în anulare formulată de reclamantă în acest sens nu putea fi considerată o cale de atac efectivă în cazul acesteia.

53. Guvernul a mai susținut că acest capăt de cerere era inadmisibil *ratione materiae*. Termenul de încercare fixat pentru reclamantă nu constituia o pedeapsă în sensul art. 7 din Convenție. Acesta era doar o măsură privind executarea sau punerea în executare a unei pedepse. Termenul de încercare nu este de natură punitivă, scopul acestuia fiind de a permite persoanelor care au fost condamnate pentru o infracțiune să evite executarea pedepsei închisorii.

2. Reclamanta

54. Reclamanta a susținut că a epuizat căile de atac interne disponibile deoarece a exercitat o cale extraordinară de atac împotriva deciziei definitive din 29 iunie 2010. Dacă instanțele naționale respective ar fi admis calea extraordinară de atac, decizia definitivă sus-menționată, condamnarea sa și pedeapsa aplicată ar fi fost casate, iar procesul penal ar fi fost redeschis.

55. Potrivit jurisprudenței instanțelor naționale, o instanță nu poate îndrepta o eroare dintr-o hotărâre judecătorească. Procedura de îndreptare se folosește doar pentru erorile materiale, cum sunt erorile referitoare la declarațiile părților sau minutele ședințelor de judecată. În prezenta cauză, instanța de recurs a îndreptat din oficiu unele erori evidente strecurate în decizia sa, însă fără a înlătura eroarea principală și fără a schimba durata termenului de încercare. În orice caz, aceasta din urmă nu putea fi schimbată deoarece eroarea se referea la cuantumul pedepsei aplicate reclamantei.

56. Aceasta a mai susținut că art. 7 este aplicabil în cauza sa. Termenul de încercare a fost fixat în urma unei condamnări și s-a dorit a fi o măsură judiciară care înlocuiește pedeapsa privativă de libertate, condamnatul fiind considerat reabilitat numai după expirarea termenului respectiv.

B. Motivarea Curții

57. În circumstanțele prezentei cauze, Curtea consideră că nu este necesar să examineze argumentul Guvernului potrivit căruia măsura aplicată reclamantei nu constituie pedeapsă (a se vedea supra, pct. 53) deoarece, chiar și în ipoteza că ar fi, acest capăt de cerere este în orice caz inadmisibil pentru următoarele motive.

58. Curtea constată că părțile au recunoscut că instanța de recurs a făcut o eroare evidentă la calcularea duratei termenului de încercare pentru reclamantă. De asemenea, constată că Guvernul nu a contestat faptul că reclamanta a încercat să își expună plângerea în fața instanțelor naționale formulând o contestație în anulare. În plus, instanța națională care a examinat contestația în anulare nu a examinat în mod explicit pretenția reclamantei.

59. Curtea observă totuși că o contestație în anulare este o cale de atac extraordinară prevăzută de dreptul intern și că este supusă unor condiții de admisibilitate foarte stricte. În plus, poate fi exercitată doar în legătură cu anumite motive clar definite, care sunt prevăzute în mod explicit în dreptul intern relevant și care nu includ calcularea greșită de către instanța ordinară de recurs a duratei termenului de încercare în caz de suspendare condiționată a executării pedepsei închisorii (a se vedea supra, pct. 24).

60. În aceste condiții, întrucât situația reclamantei nu este inclusă în niciunul dintre motivele pentru formularea unei contestații în anulare (a se vedea supra, pct. 59), Curtea nu poate fi de acord cu reclamanta că această cale de atac i-ar fi permis, chiar și indirect, să obțină reparația pentru plângerea sa specifică și, prin urmare, ar fi avut o șansă de succes. Prin urmare, Curtea nu acordă nicio relevanță faptului că instanța investită cu examinarea contestației în anulare formulate de reclamantă nu a abordat în mod explicit aceste capete de cerere.

61. Curtea arată că eroarea făcută de Înalta Curte la stabilirea duratei termenului de încercare aplicat reclamantei a fost o eroare care nu se referea la conținutul hotărârii, în special la sensul celor conținute în hotărâre. În plus, eroarea era evidentă, deoarece aceasta rezulta fără nicio îndoială și fără a fi necesară dovedirea existenței acesteia prin prezentarea de probe sau soluționarea acesteia prin deliberare ori exprimare de opinii.

62. Prin urmare, Curtea consideră că eroarea comisă de instanța de recurs la stabilirea duratei termenului de încercare în cauza reclamantei a constituit o eroare materială evidentă, astfel cum este definită în propria jurisprudență a Înaltei Curți (a se vedea supra, pct. 28).

63. În aceste condiții, Curtea constată că, potrivit jurisprudenței Înaltei Curți, reclamanta ar fi putut solicita instanței de recurs îndreptarea acestei erori evidente în temeiul art. 195 din vechiul Cod de procedură penală. Cu toate acestea, în dosar nu există nicio informație că aceasta a depus o astfel de cerere la Înalta Curte.

64. Este adevărat că instanța sus-menționată a îndreptat din oficiu mai multe alte erori evidente strecurate în dispozitivul hotărârii, dar a omis eroarea privind termenul de încercare. Cu toate acestea, în dosar nu există nicio probă, iar reclamanta nu a prezentat niciun argument care ar putea sugera că, deși instanța de recurs a omis acest aspect, reclamanta însăși nu ar fi putut să facă demersuri în această privință. Curtea amintește, în această privință, că procedura de îndreptare a erorilor evidente nu este oficială și nu necesită deliberări. În plus, îndreptarea unei presupuse erori evidente poate fi solicitată în orice moment, fie de către instanță, fie de către partea interesată. Deși dreptul intern nu pare să impună instanțelor naționale nicio obligație de a identifica erori evidente într-o hotărâre, instanțele rămân totuși obligate să examineze aceste erori după ce le-au observat din oficiu sau după ce le-au fost aduse la cunoștință (a se vedea supra, pct. 24).

65. În lumina considerentelor anterioare, Curtea consideră că reclamanta nu a epuizat căile de atac interne disponibile.

66. Rezultă că acest capăt de cerere este inadmisibil în sensul art. 35 § 1 pentru neepuizarea căilor de atac interne și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4 din Convenție.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară*, în unanimitate, admisibil capătul de cerere formulat în temeiul art. 6 din Convenție;
2. *Declară*, cu majoritate, că sunt inadmisibile celelalte capete de cerere;
3. *Hotărăște*, cu 6 voturi la 1, că nu a fost încălcat art. 6 din Convenție.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 18 februarie 2020, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier adjunct

Jon Fridrik Kjølbro
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulamentul Curții, la prezenta hotărâre sunt anexate următoarele opinii separate:

- a) opinia parțial disidentă a judecătorilor Ranzoni, Ravarani și Schukking;
- b) opinia disidentă a judecătorului Ranzoni.

JFK
ANT

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ A JUDECĂTORILOR RANZONI, RAVARANI ȘI SCHUKKING

Cu regret, nu putem fi de acord cu colegii noștri din majoritate în măsura în care capătul de cerere formulat în temeiul art. 7 din Convenție a fost declarat inadmisibil pentru neepuizarea căilor de atac interne.

Din hotărâre reiese clar că Înalta Curte a făcut o eroare aplicându-i reclamantei o pedeapsă contrară legii, și anume un termen de încercare de 3 ani, deși legea prevedea doar o perioadă de 2 ani și 6 luni. Într-adevăr, în temeiul art. 82 din Codul penal al României (a se vedea pct. 25 din hotărâre), aplicabil situației de fapt din prezenta cauză, termenul de încercare se compune din cuantumul pedepsei închisorii aplicate (a se vedea pct. 16 din hotărâre), la care se adaugă un interval de timp de 2 ani.

Este discutabil dacă aplicarea unei pedepse contrare legii este considerată în realitate o eroare materială, dar se pare că este considerată astfel în sistemul românesc și nu avem de ce să contestăm această încadrare.

Ceea ce este mai important, și ceea ce a stat în cele din urmă la originea dezacordului nostru, este metoda de îndreptare a erorii materiale.

În conformitate cu art. 195 din vechiul Cod de procedură penală al României, în vigoare la momentul respectiv, erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural se îndreaptă de instanța de judecată care a întocmit actul, la cererea celui interesat ori din oficiu (a se vedea pct. 24 din hotărâre).

În hotărâre se precizează foarte clar că instanțele „rămân totuși obligate să examineze aceste erori după ce le-au observat din oficiu sau după ce le-au fost aduse la cunoștință” (a se vedea pct. 64 *in fine* din hotărâre).

Este adevărat că o contestație în anulare, calea de atac pe care reclamanta a exercitat-o pentru a face plângere la Înalta Curte, este supusă unor condiții de admisibilitate foarte stricte și poate fi exercitată doar în legătură cu anumite motive clar definite, care nu includ calcularea greșită a unui termen de încercare (a se vedea art. 386 din vechiul Cod de procedură penală, citat la pct. 24 din hotărâre). Cu toate acestea, chiar dacă reclamanta a exercitat o cale de atac necorespunzătoare pentru îndreptarea erorii, cert este că această contestație, deși era un instrument procedural greșit pentru îndreptarea a ceea ce era considerat o eroare materială, a adus totuși la cunoștința instanței competente eroarea reziduală pe care, în orice caz, era obligată să o îndrepte din oficiu. În pofida jurisprudenței citate la pct. 27 din hotărâre, ni se pare că este excesiv de formalistă obligarea reclamantei la a face cerere pentru îndreptarea erorilor materiale în conformitate cu art. 195 din vechiul Cod de procedură penală, într-o situație în care instanța se angajase anterior în îndreptarea erorilor fără a îndrepta o eroare care, prin definiție, era evidentă și care, în plus, era extrem de gravă, și anume o pedeapsă contrară legii. Cum ar fi putut reclamanta să se aștepte în mod realist ca instanța să efectueze o a doua îndreptare a unei erori, în special a uneia de asemenea amploare, atunci

când aceasta a făcut anterior acest demers fără să îndrepte eroarea cea mai evidentă? Mai mult și mai important, odată informată cu privire la eroare, deși pe o cale greșită, Înalta Curte era, în orice caz, obligată să o îndrepte din oficiu.

În aceste condiții, a reține că reclamanta avea obligația nu doar de a sesiza instanța competentă cu privire la eroare, ci și de a exercita calea de atac pentru îndreptarea erorilor materiale, ținând cont de faptul că procedura îndreptării erorilor materiale fusese deja parcursă anterior, ni pare un motiv prea formalist pentru a declara cererea inadmisibilă pentru neepuizarea unei căi de atac interne disponibile.

Am dori să adăugăm că, dacă cererea ar fi fost declarată admisibilă în temeiul art. 7, am fi constatat o încălcare a acestei dispoziții, întrucât instanța de recurs a pronunțat o pedeapsă contrară legii, și anume un termen de încercare de 3 ani, deși, așa cum a recunoscut chiar Guvernul, durata corectă ar fi fost de 2 ani și 6 luni. În ceea ce privește excepția invocată de Guvern potrivit căreia termenul de încercare nu constituie o pedeapsă în sensul art. 7 și, prin urmare, că respectivul capăt de cerere este inadmisibil *ratione materiae*, am argumenta că termenul de încercare face parte integrantă din condamnare și pedeapsa aplicată. Prin urmare, art. 7 este aplicabil în prezenta cauză. Întrucât, conform legislației naționale aplicabile, nu exista niciun temei legal pentru aplicarea unui termen de încercare de 3 ani, pedeapsa reclamantei reprezenta o încălcare a art. 7.

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI RANZONI

1. Am votat împotriva constatării neîncălării art. 6 din Convenție și, de asemenea, împotriva declarării ca inadmisibil a capătului de cerere întemeiat pe art. 7. În ceea ce privește acest ultim aspect, mă refer la opinia comună parțial disidentă a judecătorilor Ranzoni, Ravarani și Schukking. Prezenta opinie se referă numai la capătul de cerere formulat în temeiul art. 6.

2. Deși instanța de fond a achitat-o pe reclamantă de acuzația de fals intelectual, aceasta a fost condamnată de a doua instanță, cea de recurs. Reclamanta susține că această instanță a casat soluția de achitare fără să administreze ea însăși probele relevante pe care s-a bazat, în special declarația martorei C.E.

3. Curtea, în jurisprudența sa în temeiul art. 6, a stabilit anumite principii procedurale clare privind condamnarea inculpatului de către o instanță superioară, după ce persoana a fost achitată de o instanță inferioară. Curtea a hotărât, printre altele, că, în cazul în care o instanță de recurs este sesizată să examineze o cauză în fapt și în drept și să facă o apreciere completă a problemei vinovăției sau nevinovăției unui reclamant, aceasta, din motive inerente procesului echitabil, nu poate să soluționeze în mod corespunzător aceste aspecte fără o administrare nemijlocită a declarațiilor făcute personal de către inculpat (a se vedea *Július Þór Sigurþórsson împotriva Islandei*, nr. 38797/17, 16 iulie 2019, pct. 33, cu trimiteri). Însă acest principiu nu se limitează la declarațiile făcute de inculpat însuși, ci se aplică și declarațiilor date de martori (a se vedea *Ovidiu Cristian Stoica împotriva României*, nr. 55116/12, 24 aprilie 2018, pct. 41, cu trimiteri). Principala întrebare care necesită răspuns în acest context este dacă instanța superioară a procedat la o nouă examinare a situației de fapt dincolo de considerentele pur legale, respectiv dacă această instanță s-a pronunțat cu privire la o chestiune de fapt, cum ar fi credibilitatea sau fiabilitatea declarației unui martor, schimbând astfel situația de fapt stabilită în fond și adoptând o nouă poziție cu privire la elemente de fapt care au fost decisive pentru stabilirea vinovăției inculpatului (a se vedea *Július Þór Sigurþórsson*, citată, anterior, pct. 36 și 42, cu trimiterile de acolo).

4. Aplicând aceste principii în prezenta cauză, instanța superioară nu putea, în opinia mea, din motive inerente procesului echitabil, să examineze în mod corespunzător chestiunile care necesitau soluționare în recurs și să o condamne pe reclamantă fără o administrare directă a probelor relevante.

5. Probatoriul administrat de instanța de fond consta în principal din trei mijloace de probă: declarația reclamantei, declarația martorei C.E. și un raport de expertiză. Instanța a hotărât că, pentru a respinge versiunea reclamantei asupra faptelor, concluzia din raportul de expertiză trebuia să fie confirmată de alte probe (a se vedea pct. 12 din hotărâre). Declarația martorei C.E., care contrazicea versiunea reclamantei asupra evenimentelor, ar fi putut constitui o astfel de probă „de confirmare”, însă instanța părea să aibă îndoieli

cu privire la credibilitatea martorei și nu a luat în considerare declarația acesteia.

6. În schimb și ca răspuns la această apreciere, instanța superioară s-a referit în mod explicit la declarația martorei C.E. și a considerat-o mijloc de probă. A adăugat apoi că declarația martorei era susținută de concluziile din raportul de expertiză. Cu alte cuvinte, spre deosebire de instanța de fond, instanța superioară a constatat că declarația martorei, împreună cu raportul de expertiză, au infirmat versiunea reclamantei. Procedând astfel, aceasta a atribuit în mod evident o valoare probatorie mai mare declarației martorei C.E. decât cea atribuită de instanța de fond.

7. Luând în considerare declarația martorei și acordându-i valoare probatorie, instanța superioară însăși a procedat la o nouă examinare a situației de fapt, a schimbat situația de fapt stabilită în primă instanță și, contrar susținerilor reclamantei și a aprecierii situației de fapt în primă instanță, a hotărât că C.E. nu a semnat contractul de vânzare-cumpărare. Acest lucru a fost decisiv pentru stabilirea vinovăției reclamantei. Aceasta a fost declarată vinovată de instanța superioară pe baza, *inter alia*, a declarației unei martore pe care instanța de fond a considerat-o ca fiind insuficientă pentru condamnarea sa. Prin urmare, martora C.E., la declarația căreia instanța superioară s-a referit în mod explicit ca fiind o probă relevantă, ar fi trebuit să fie audiată chiar de această instanță. Această omisiune a dus la încălcarea dreptului reclamantei la un proces echitabil în temeiul art. 6.

8. Ocazional, Curtea stabilește principii pe care, totuși, în cauze ulterioare, le diluează prin acceptarea unor diferite tipuri de excepții. Acest lucru face ca interpretarea respectivelor principii să fie imprevizibilă și creează incertitudini pentru autoritățile naționale în aplicarea lor. Din păcate, aceasta este exact ce a făcut majoritatea în prezenta cauză făcând o diferențiere artificială a acesteia de alte cauze, în loc să adere la principiul clar stabilit de Curte în jurisprudența sa.

9. Acest principiu este, pe scurt: dacă un inculpat a fost achitat de o instanță de fond, dar ulterior condamnat de o instanță superioară care, pentru a schimba încadrarea faptelor decisive stabilite în primă instanță, a luat în considerare ca element relevant în aprecierea sa a situației de fapt declarația unui martor dată în fața instanței inferioare, atunci instanța de condamnare trebuie ea însăși să reasculte această declarație orală. Punct.